

Oportunitățile NATO în regiunea MENA în contextul amenințării ruse

NATO opportunities in the MENA region in the context of the Russian threat

Student-masterand Teodora-Ioana MORARU*

*Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, București
e-mail: banu.teodora@animv.eu

Abstract

Regiunea Orientului Mijlociu și Africii de Nord (MENA) reprezintă un spațiu geopolitic, marcat de instabilitate, competiție strategică și influența unor actori globali, inclusiv de Federația Rusă, care și-a consolidat prezența prin parteneriate economice, militare și campanii de influență informațională. În acest context, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) poate adopta noi strategii pentru a-și extinde angajamentul în regiune, având ca obiectiv contracararea acestor dinamici și reducerea capacității Rusiei de a destabiliza securitatea euroatlantică.

Studiul utilizează metode prospective de analiză, anume instrumentul RVAP-O (Riscuri, Vulnerabilități, Amenințări și Oportunități), pentru identificarea principalelor provocări și direcții de acțiune posibile în regiunea MENA, și metoda scanării mediului înconjurător (environmental scanning/horizon scanning – ES/HS) pentru evaluarea impactului acestora pe termen scurt. Astfel, cercetarea analizează în ce măsură implicarea NATO în MENA poate modifica raportul de forțe și poate reconfigura prioritățile strategice ale Federației Ruse, limitându-i marja de acțiune în spațiul euroatlantic.

The Middle East and North Africa (MENA) region represents a geopolitical space marked by instability, strategic competition and the influence of global actors, including the Russian Federation, which has strengthened its presence through economic and military partnerships, as well as information influence campaigns. In this context, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) can adopt new strategies to expand its engagement in the region, aiming to counter these dynamics and reduce Russia's ability to destabilize Euro-Atlantic security.

This study employs prospective analysis methods, specifically the RVAP-O framework (Risks, Vulnerabilities, Threats and Opportunities) to identify the main challenges and possible courses of action in the MENA region and the environmental scanning/horizon scanning (ES/HS) method to assess their short-term impact. Thus, the research examines the extent to which NATO's involvement in MENA can alter the balance of power and reshape the Russian Federation's strategic priorities, thereby limiting its operational capabilities in the Euro-Atlantic space.

Cuvinte-cheie:

NATO; MENA; Federația Rusă; securitatea euroatlantică; studiu prospectiv.

Keywords:

NATO; MENA; Russian Federation; Euro-Atlantic security; prospective study.

Info articol

Primit: 10 februarie 2025; Evaluat: 28 februarie 2025; Acceptat: 4 martie 2025; Disponibil online: 2 aprilie 2025

Citare: Moraru, T.I. 2025. „Oportunitățile NATO în regiunea MENA în contextul amenințării ruse”.

Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 14(1): 7-22. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-01>

Orientul Mijlociu și Africa de Nord (MENA) reprezintă un epicentru al dinamicii geopolitice globale, caracterizat de o complexitate strategică ridicată și de multiple provocări la adresa securității internaționale. Regiunea este marcată de fenomene precum expansiunea ideologiilor extremiste, amenințarea teroristă transnațională, traficul de droguri și riscurile asociate armelor de distrugere în masă. În paralel, instabilitatea politică și fragmentarea internă afectează numeroase state, precum Irak și Afganistan, în timp ce altele, precum Pakistan și Liban, sunt expuse unor tensiuni interne care pot degenera în conflicte civile. Chiar și în statele considerate relativ stabile, persistența clivajelor etnice și sectare constituie factori de vulnerabilitate cu potențial destabilizator.

Pe acest fond, MENA rămâne un spațiu în care se manifestă intens competiția strategică dintre marile puteri globale, precum Statele Unite ale Americii (SUA), Rusia și China, fiecare urmărind consolidarea propriei influențe în regiune. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), ca actor fundamental în arhitectura de securitate euroatlantică, își menține interesul pentru stabilitatea regiunii, într-un context în care amenințarea rusească asupra continentului european impune o reevaluare a priorităților strategice.

În acest context, cercetarea își propune să identifice oportunitățile pe care NATO le poate valorifica în regiunea MENA, având în vedere evoluția riscurilor și provocărilor de securitate, precum și impactul asupra securității europene. Vor fi utilizate drept metode de analiză calitativă instrumentul RVAP-O (Riscuri, Vulnerabilități, Amenințări, Pericole și Oportunități), care permite o evaluare sistematică a dinamicii securitare regionale, și metoda scanării mediului înconjurător (environmental scanning/horizon scanning – ES/ HS), prin care va fi explorat impactul potențial al acțiunilor NATO în regiune. Această abordare metodologică va facilita nu doar înțelegerea riscurilor emergente, ci și identificarea unor posibile direcții de acțiune strategică pentru NATO în MENA.

1. Context geopolitic

În perioada Războiului Rece, diverse mișcări politice și ideologice dominante în lumea arabă au contribuit semnificativ la consolidarea unei percepții negative asupra NATO în rândul statelor și populațiilor din regiune (Liteanu, Degeratu și Toma 2007, 162-167). Mișcarea naționalistă arabă, mișcarea socialistă arabă, grupările de stânga și comuniste, alături de organizațiile islamiste au fost și continuă să fie forțe politice profund ostile Occidentului și, prin extrapolare, NATO. Concomitent, o mare parte dintre aceste grupări au dezvoltat afinități ideologice cu fosta Uniune a Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) și cu statele membre ale Pactului de la Varșovia, percepute ca o contrapondere la influența occidentală în regiune. Aceste simpatii s-au manifestat prin sprijin diplomatic, economic și militar, oferit de URSS unor regimuri arabe, precum cel al lui Gamal Abdel Nasser în Egipt, al lui Hafez al-Assad în Siria și al lui Ahmed Ben Bella în Algeria, precum și prin adoptarea unor politici de orientare socialistă în state arabe, precum Irak, Libia și Sudan.

Deși NATO s-a afirmat ca organizație cu dimensiune atât politică, cât și militară, imaginea sa în perioada Războiului Rece a fost în mare măsură asociată cu intervențiile occidentale în fostele colonii europene. Spre exemplu, criza Suezului din 1956 ([US Department of State 2017b](#)), în care Franța și Marea Britanie, alături de Israel, au intervenit militar în Egipt pentru a prelua controlul Canalului Suez, naționalizat de regimul lui Nasser, a fost percepută în lumea arabă ca o acțiune imperialistă, cu toate că NATO, ca organizație, nu a fost implicată direct. De asemenea, susținerea occidentală pentru Israel în conflictele arabo-israeliene, mai ales în Războiul de Șase Zile din 1967 ([Lorch 2008, 1-8](#)), a consolidat percepția conform căreia NATO și statele sale membre sprijineau hegemonia occidentală în Orientul Mijlociu, în detrimentul statelor arabe. Această percepție a fost amplificată de propaganda statelor socialiste și a mișcărilor panarabe, care au descris NATO ca un instrument al imperialismului occidental și al neocolonialismului ([Droin și alții 2024](#)).

În perioada Războiului Rece, NATO s-a concentrat, în principal, pe apărarea teritoriului euroatlantic și pe descurajarea URSS, fără o implicare semnificativă în campanii de comunicare strategică în statele arabe. Ca urmare, percepția Alianței în regiunea MENA a fost influențată de factori externi, iar imaginea sa a fost adesea modelată de retorica naționalistă și antioccidentală ([Baban 2018, 351–357](#)), promovată de anumite regimuri și mișcări ideologice.

Ulterior, NATO a plasat diplomația publică printre prioritățile sale, în special după atacurile din 11 septembrie 2001, pe fondul intensificării eforturilor de contracarare a radicalizării și a percepțiilor negative, asociate prezenței occidentale în Orientul Mijlociu și Africa de Nord. În acest sens, Alianța a lansat inițiative, precum Dialogul Mediteranean din anul 1994 ([NATO 2024b](#)) și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul, din anul 2004 ([NATO 2024a](#)), menite să consolideze relațiile cu statele din regiune și să promoveze o mai bună înțelegere a obiectivelor sale strategice. Cu toate acestea, impactul acestor inițiative a fost limitat, în principal din cauza contextului politic sensibil și a suspiciunilor persistente față de intervențiile occidentale în lumea arabă.

Percepția NATO în regiunea MENA este influențată de factori istorici și geopolitici, fiind adesea asociată cu interesele strategice ale Occidentului, în special ale SUA. Spre deosebire de alte alianțe internaționale, în care deciziile sunt adesea dominate de cei mai puternici membri, NATO funcționează printr-un mecanism colectiv de luare a deciziilor, implicând toți aliații săi în procesul de elaborare a politicilor și strategiilor de securitate ([NATO 2023](#)). Cu toate acestea, în lumea arabă persistă percepția conform căreia NATO este un instrument de proiecție a puterii americane, un punct de vedere, consolidat de rolul pe care SUA l-au jucat în intervențiile din regiune.

Această percepție nu este specifică doar regiunii MENA, ci este prezentă și în rândul opiniei publice, unde există dezbateri privind influența predominantă a SUA asupra deciziilor NATO ([Ivanov 2011, 242](#)). În statele arabe, această viziune este amplificată de un climat marcat de scepticism și de tendința de a interpreta evenimentele internaționale prin prisma teoriilor conspirației.

Deși zece state membre ale Ligii Arabe au aderat la inițiativele NATO de cooperare cu regiunea MENA, obiectivele și impactul acestora rămân insuficient înțelese atât la nivelul elitelor politice, cât și în rândul opiniei publice arabe. Dialogul Mediteranean, lansat în 1994, include șapte state partenere, dintre care șase sunt membre ale Ligii Arabe: Algeria, Egipt, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia ([NATO 2024b](#)). Inițiativa de Cooperare de la Istanbul, lansată în 2004, a fost adoptată de patru state din Consiliul de Cooperare al Golfului: Bahrain, Kuweit, Qatar și Emiratele Arabe Unite ([NATO 2024a](#)). Chiar dacă NATO și-a asumat acest angajament formal, nu a reușit să transmită un mesaj clar privind beneficiile concrete ale acestor parteneriate ([Zara 2006](#), 146-148), ceea ce alimentează percepția că implicarea Alianței în regiune este limitată și lipsită de o direcție strategică bine conturată.

Lipsa unei direcții clare a NATO în regiunea MENA generează incertitudini cu privire la rolul său și la capacitatea sa de a influența evoluțiile politice și de securitate. De asemenea, concepte precum „dialog”, „inițiativă” și „parteneriat” sunt adesea percepute ca fiind vagi, în absența unor rezultate concrete care să demonstreze impactul acestor colaborări asupra securității regionale. În acest context, Uniunea Europeană (UE) beneficiază de o percepție mai favorabilă în rândul actorilor din regiune ([EEAS 2021](#)), datorită abordării sale diplomatice și a implicării în negocieri strategice, fără a fi direct asociată cu intervenții militare. Un exemplu relevant este rolul UE în gestionarea dosarului nuclear iranian, unde a acționat ca mediator în cadrul negocierilor care au condus la Planul Comun și Cuprinzător de Acțiune (JCPOA), semnat în 2015 între Iran și cele cinci state membre permanente ale Consiliului de Securitate al ONU ([US Department of State 2017a](#)).

În acest proces, UE a facilitat dialogul, a implementat și ulterior a relaxat sancțiunile economice impuse Iranului, iar împreună cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA), a monitorizat respectarea acordului. După retragerea SUA din JCPOA în 2018, UE a încercat să mențină acordul prin mecanisme alternative, precum Instrumentul de Sprijin pentru Schimburile Comerciale (INSTEX) ([European Parliament 2023](#)), destinat facilitării comerțului cu Iranul, fără folosirea dolarului american.

Un element esențial de documentare pentru cercetare este faptul că statele din Consiliul de Cooperare al Golfului care au aderat la Inițiativa de Cooperare de la Istanbul – Bahrein ([Bureau of Near Eastern Affairs 2022](#)), Kuweit ([US Embassy in Kuwait 2025](#)), Qatar ([Bureau of Near Eastern Affairs 2020a](#)) și Emiratele Arabe Unite ([Bureau of Near Eastern Affairs 2020b](#)) – beneficiază deja de parteneriate instituționalizate de securitate și cooperare militară cu SUA. Aceste acorduri bilaterale acoperă domenii precum combaterea terorismului, prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă, asistență în planificarea apărării, instruire și exerciții militare, securitatea frontierelor și protecția infrastructurii critice. Având în vedere suprapunerea dintre aceste angajamente și obiectivele NATO în regiune, percepția generală este că Alianța nu și-a definit încă un rol distinct și autonom, în raport cu inițiativele americane.

2. Metodologia cercetării științifice

Scopul cercetării este identificarea oportunităților pe care NATO le poate valorifica în regiunea MENA, în contextul amenințării generate de Federația Rusă asupra securității euroatlantice și, ulterior, stabilirea potențialului impact asupra situației de securitate.

Astfel, obiectivul principal de cercetare stabilit este *determinarea modalității optime de acțiune a NATO pentru consolidarea poziției strategice în regiunea MENA în vederea contracarării amenințării ruse la adresa securității euroatlantice.*

Acestuia i se subordonează două obiective specifice:

- *identificarea oportunităților pe care NATO le poate valorifica în regiunea MENA pentru a-și consolida influența;*
- *stabilirea modalității optime de acțiune a NATO în regiunea MENA, astfel încât să contracareze amenințarea generată de Federația Rusă în spațiul euroatlantic, fără a compromite relațiile cu partenerii regionali.*

Obiectivele de cercetare vor fi îndeplinite prin intermediul următoarelor întrebări de cercetare:

- *Ce oportunități poate valorifica NATO în regiunea MENA pentru a-și extinde influența?*
- *Care este modalitatea optimă de acțiune a NATO în regiunea MENA pentru a limita capacitatea Rusiei de a-și proiecta influența strategică în spațiul euroatlantic?*

În acest context, cercetarea își propune să identifice oportunitățile pe care NATO le poate valorifica în regiunea MENA, având în vedere evoluția riscurilor și provocărilor de securitate, precum și impactul pe termen scurt asupra securității europene. Vor fi folosite drept metode de analiză calitativă instrumentul RVAP-O (Riscuri, Vulnerabilități, Amenințări, Pericole și Oportunități), care va permite o evaluare sistematică a dinamicii securitare regionale, și metoda scanării mediului înconjurător, prin care va fi explorat impactul potențial al acțiunilor NATO în regiune.

Din punctul de vedere al colectării de date, analiza este fundamentată pe surse oficiale și documente strategice, validate la nivel instituțional, incluzând rapoarte, elaborate de NATO, UE și SUA privind tendințele globale emergente și evoluțiile geopolitice recente din regiunea MENA. Pentru o perspectivă amplă asupra contextului geostrategic, aceste surse au fost completate cu analize academice și cu date din surse deschise, precum articole de specialitate și rapoarte din mass-media, utilizate strict pentru contextualizare și verificarea corelărilor dintre date. Pentru a asigura relevanța cercetării, perioada analizată este limitată la ultimii cinci ani (2019-2024), permițând astfel o evaluare a tendințelor recente și a impactului pe termen scurt al strategiilor NATO în regiune.

Analiza relației dintre statele MENA și NATO sau Rusia este realizată pe trei dimensiuni: diplomatică, militară și economică. Fiecare dintre acestea este examinată printr-un set de variabile specifice, corelate cu indicatori relevanți.

În cadrul dimensiunii diplomatice, indicatorul vizat este relația statelor MENA cu NATO și Rusia, analizat prin două variabile. Prima variabilă, eficiența mecanismelor regionale de cooperare, se reflectă în capacitatea structurilor regionale de a gestiona crizele, rivalitățile interne asupra mecanismelor de luare a deciziilor și coerența organizațiilor regionale, în raport cu actorii globali. Cea de-a doua variabilă, relația instituțională cu NATO și Rusia, este analizată prin coerența angajamentelor de securitate asumate, în raport cu cei doi actori, impactul schimbărilor din politica externă asupra poziționării statelor MENA și tendințele generale în orientarea strategică a acestora.

În ceea ce privește dimensiunea militară, indicatorul vizat este dependența statelor MENA de NATO sau Rusia pentru asigurarea securității și apărării, analizat prin două variabile. Prima dintre acestea, rolul importurilor de armament în definirea parteneriatelor strategice, examinează direcția predominantă a achizițiilor de echipamente militare, tiparele de colaborare militară și de transfer tehnologic dintre statele MENA și NATO sau Rusia. A doua variabilă, legătura dintre actorii nonstatali și sprijinul militar extern, analizează modul în care acțiunile acestor grupări influențează dependența statelor MENA de ajutorul militar extern, precum și tendințele de sprijin, oferit de NATO sau de Rusia, în contexte în care sunt implicați actori nonstatali.

Din perspectiva dimensiunii economice, indicatorul vizat este gradul de stabilitate a piețelor economice interne în statele MENA, analizat prin două variabile. Prima variabilă, nivelul de dependență economică, include analiza structurii economiilor naționale, în raport cu principalele resurse și sectoare economice dominante, vulnerabilitatea față de factorii economici globali și rolul resurselor petroliere și gazifere în structura economică a statelor producătoare. A doua variabilă, sprijinul economic din partea NATO sau Rusia, se referă la modul în care dependența de sprijinul extern influențează politicile economice interne și la efectele investițiilor strategice asupra stabilității piețelor locale.

Pornind de la metodele de cercetare utilizate, analiza va fi structurată în jurul a două direcții principale. Prima direcție de cercetare vizează evaluarea strategică a oportunităților pe care NATO le poate valorifica în regiunea MENA în domeniul diplomatic, militar și economic, având ca fundament instrumentul de analiză RVAP-O, dezvoltat de I. Deac și R. Grigoraș (2014, 62-70). Aceasta presupune identificarea principalelor avantaje pe care NATO le poate exploata pentru a-și consolida poziția, în raport cu partenerii regionali și pentru a limita capacitatea Rusiei de a-și menține sau extinde influența. În acest context, vor fi identificate riscurile, vulnerabilitățile, amenințările și pericolele, generate de actualul statu-quo din regiunea MENA, urmând a fi determinate oportunități de acțiune pentru NATO.

A doua direcție de cercetare urmărește stabilirea modalității optime de acțiune a NATO în regiunea MENA, având ca fundament metoda scanării mediului înconjurător, cu scopul de a evalua impactul potențial al diferitelor strategii adoptate de Alianță. Această abordare va permite analizarea modului în care NATO

poate interveni în MENA, menținând, totodată, relațiile cu partenerii regionali și evitând escaladarea tensiunilor geopolitice, cu scopul final de contracarare a influenței Federației Ruse în spațiul euroatlantic și de descurajare. Astfel, pe baza oportunităților identificate, vor fi construite planuri de acțiune care servesc drept evenimente potențiale. Ulterior, sunt identificate consecințele posibile și impactul acestora asupra situației geopolitice.

Instrumentul de analiză RVAP-O (Deac și Grigoraș 2014, 62-70) a fost dezvoltat pentru aplicarea unui cadru de analiză coerent asupra structurii conceptului de strategie națională de securitate. Astfel, după identificarea riscurilor, vulnerabilităților, amenințărilor și pericolelor, autorii sugerează stabilirea oportunităților de acțiune, aspect care poate favoriza contracararea elementelor anterioare. Acest instrument s-a dovedit util în analiza dinamicii conflictelor și planificării strategice, ca urmare a rezultatelor potențiale.

Metoda scanării mediului înconjurător poate fi definită ca „un proces de colectare a datelor și a informațiilor despre anumite evenimente și cauzalități care pot influența viitorul organizației” (Grigoraș 2022, 38), fiind calificată drept o metodă prospectivă de estimare, cu o aplicabilitate viabilă pe termen scurt (până în cinci ani). Aceasta a fost utilizată inițial în planificarea strategică (Renfro 1993) pentru identificarea unor markeri ai schimbării. Astfel, după evaluarea rezultatelor inițiale (a cursurilor de acțiune), pot fi elaborați factorii determinanți pentru planificare.

Demersul de cercetare pornește de la un cadru teoretic, fundamentat pe conceptele asumate de statul român cu privire la vulnerabilități, riscuri, amenințări și pericole, așa cum sunt definite în cadrul Ghidului Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 (Administrația Prezidențială 2015, 7).

3. Identificarea oportunităților

În cadrul prezentei secțiuni, vor fi analizate vulnerabilitățile, riscurile, amenințările și pericolele din regiunea MENA, percepute prin prisma domeniilor diplomatic, militar și economic. Acestea vor fi urmate de realizarea sintezei, sub formă tabelară, a principalelor rezultate obținute, care vor include și oportunități de acțiune pentru NATO, care pot afecta negativ capacitatea Rusiei de a proiecta puterea în spațiul euroatlantic.

3.1. Vulnerabilitățile din regiunea MENA

Din perspectiva dimensiunii diplomatice, lipsa unui mecanism de coordonare eficient afectează stabilitatea diplomatică a statelor MENA. În absența unor structuri funcționale de cooperare, statele din regiune nu reușesc să adopte poziții unitare în gestionarea crizelor și în raportarea la actorii internaționali (Trobbiani 2017, 25-30). Diferențele de orientare strategică sunt evidente, cu unele state din Golf menținând relații strânse cu SUA, în timp ce Algeria și Siria își consolidează parteneriatele cu Rusia și China, ceea ce subminează eficiența inițiativelor diplomatice regionale.

Din perspectiva dimensiunii militare, vulnerabilitățile statelor MENA sunt determinate de dependența de importurile de armament, precum și de capacitățile limitate de producție internă. Deși Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite investesc în modernizarea forțelor lor armate, state precum Libia, Yemen și Siria rămân afectate de conflicte prelungite, care le-au slăbit capacitatea de apărare autonomă ([van den Bosch și Lindstaedt 2024](#), 376).

Din perspectiva dimensiunii economice, statele MENA sunt vulnerabile la fluctuațiile prețului petrolului și gazului, din cauza dependenței de exporturile de hidrocarburi ([Mezni și Nesrine 2022](#), 7-10). Statele din Golf, deși beneficiază de resurse vaste, încearcă să își diversifice economiile pentru a reduce expunerea la șocurile pieței energetice, în timp ce statele din nordul Africii, precum Algeria și Egipt, se confruntă cu provocări economice persistente, din cauza creșterii demografice și instabilității politice.

3.2. Riscurile din regiunea MENA

Din perspectiva dimensiunii diplomatice, creșterea tensiunilor interstatale reprezintă un risc semnificativ în regiunea MENA. Divergențele politice și strategice dintre state, precum Arabia Saudită și Qatar sau Turcia și Egipt, alimentează competiția regională și împiedică stabilirea unor relații de cooperare funcționale ([Quero 2023](#), 114-116). Aceste tensiuni reduc eficiența mecanismelor diplomatice și amplifică riscul escaladării conflictelor în regiune.

Sub aspectul dimensiunii militare, cursa înarmării este un trend ascendent în regiune, crescând riscul escaladării conflictelor. Statele din Golf, precum Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite, au crescut semnificativ achizițiile de armament avansat ([Vieira și Eslami 2023](#)), în timp ce Iranul își dezvoltă capabilitățile de rachete balistice și de sisteme de război electronic.

Un alt risc militar semnificativ este dependența de actori nonstatali în conflictele regionale. Grupări, precum Hezbollah în Liban, Houthi în Yemen și forțele paramilitare din Libia, sunt utilizate ca instrumente de influență de statele aflate în conflict ([National Intelligence Council 2021](#), 86), ceea ce slăbește controlul guvernelor centrale asupra securității interne și facilitează perpetuarea conflictelor.

Din perspectiva dimensiunii economice, regiunea se confruntă cu riscuri majore, în special din cauza nivelului ridicat al dependenței de împrumuturi externe ([Rustamov, Ozatac și Taspinar 2024](#), 107). Creșterea presiunii asupra bugetelor naționale limitează capacitatea statelor de a investi în dezvoltare și securitate, ceea ce poate amplifica instabilitatea socială.

Un alt risc emergent este legat de instabilitatea piețelor financiare și comerciale din regiune, cauzată de fragmentarea reglementărilor și de incertitudinile politice. Investitorii străini sunt reticenți să dezvolte proiecte pe termen lung în state precum Libia, Irak și Siria ([Muhamad și Khayyat 2024](#), 77-80), ceea ce împiedică redresarea economică și creșterea nivelului de trai în aceste țări.

3.3. Amenințările din regiunea MENA

În ceea ce privește dimensiunea diplomatică, o amenințare semnificativă este intervenția marilor puteri în afacerile interne ale statelor MENA, care generează instabilitate diplomatică (Ipsos 2023, 117). SUA, Rusia și China își consolidează influența prin sprijinirea unor regimuri sau grupuri rivale, ceea ce subminează suveranitatea statelor din regiune și intensifică polarizarea alianțelor internaționale.

Din perspectiva dimensiunii militare, proliferarea armelor de distrugere în masă încă reprezintă o amenințare majoră în regiunea MENA (National Intelligence Council 2008, 61-63). Extinderea capabilităților nucleare și dezvoltarea programelor de înarmare de către state ca Iranul și Israelul, precum și posibilitatea diseminării tehnologiilor nucleare către actori nonstatali amplifică confruntările armate la scară extinsă.

De asemenea, amenințarea reprezentată de grupările extremiste și paramilitare rămâne ridicată. Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham (Daesh), Hezbollah, gruparea Houthi și alte organizații insurgente continuă să se adapteze (National Intelligence Council 2021, 107), utilizând tehnologii moderne pentru a desfășura atacuri și pentru a controla teritoriile instabile. Sprijinul pe care unele state din regiune îl oferă acestor grupări agravează conflictul și complică soluționarea acestora pe termen lung.

Sub aspectul dimensiunii economice, amenințarea reprezentată de competiția globală pentru resurse este în creștere, pe fondul implicării unor actori majori, precum Federația Rusă, China și India, care își extind influența prin achiziția de active strategice și prin investiții în infrastructura energetică din regiune (Muhamad și Khayyat 2024, 75). Această competiție duce la reconfigurarea piețelor și la presiuni economice asupra statelor producătoare din MENA.

3.4. Pericolele din regiunea MENA

Din perspectiva dimensiunii diplomatice, un pericol major este creșterea numărului de conflicte neresoluate (Moosa, Yasmin și Tamer 2024, 132), ceea ce împiedică stabilirea unor mecanisme de cooperare și menține instabilitatea diplomatică. În condițiile în care Liga Arabă și Consiliul de Cooperare al Golfului sunt afectate de rivalități interne, iar influența puterilor externe se intensifică, capacitatea regiunii de a acționa unitar este grav compromisă.

Din perspectiva dimensiunii militare, escaladarea confruntărilor indirecte reprezintă un pericol major în regiunea MENA (Vieira și Eslami 2023, 369). Rivalitățile dintre state sunt amplificate de competiția pentru superioritate militară și de creșterea dependenței de actori nonstatali. Pe fondul extinderii capabilităților nucleare și al dezvoltării programelor de înarmare de către state precum Iranul și Israelul, confruntările indirecte devin tot mai dificil de controlat.

Din perspectiva dimensiunii economice, un pericol semnificativ este intensificarea crizelor economice și umanitare, cauzate de reducerea accesului la resurse

(National Intelligence Council 2021, 71). Egipt, Sudan și Algeria se confruntă cu o deteriorare economică accentuată, determinată de accesul limitat la hrană și apă, ceea ce amplifică migrația și disputele pentru controlul resurselor.

TABEL NR. 1

Rezultatele analizei RVAP-O

	Intenție	Nonintenție	Domeniul
Mediu intern	RISCURI	VULNERABILITĂȚI	
	- creșterea tensiunilor interstatale	- lipsa unui mecanism de coordonare eficient	Diplomatic
	- cursa înarmării - dependența de actori nonstatali în conflictele regionale	- dependența de importurile de armament	Militar
	- dependența de împrumuturi externe - instabilitatea piețelor financiare	- dependența de exporturile de hidrocarburi pentru statele producătoare	Economic
	OPORTUNITĂȚI		
	- consolidarea parteneriatelor strategice prin inițiative de cooperare multilaterală - îmbunătățirea comunicării strategice printr-o platformă digitală în limba arabă, bazându-se pe precedentul protejării comunităților musulmane - consolidarea cooperării în domeniul securității nucleare și al prevenirii proliferării		
Mediu extern	AMENINȚĂRI	PERICOLE	
	- intervenția marilor puteri	- creșterea numărului de conflicte nesoluționate	Diplomatic
	- proliferarea armelor de distrugere în masă - intensificare activității grupărilor extremiste și paramilitare	- escaladarea confruntărilor indirecte	Militar
	- competiția globală pentru resurse	- intensificarea crizelor economice și umanitare	Economic

Ca urmare a factorilor identificați (vezi Tabelul nr. 1), una dintre oportunitățile pe care NATO le poate valorifica în MENA este consolidarea parteneriatelor strategice prin inițiative de cooperare multilaterală, utilizând Dialogul Mediteranean și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul ca platforme principale. Având în vedere fragmentarea alianțelor regionale și incapacitatea statelor MENA de a adopta poziții unitare în fața crizelor regionale, NATO poate facilita dialogul dintre statele arabe și partenerii săi globali, oferind un cadru stabil pentru coordonarea inițiativelor diplomatice și de securitate. Alianța ar putea extinde rolul acestor platforme prin organizarea unor forumuri diplomatice periodice, în care statele membre ale NATO și cele din MENA să colaboreze pentru soluționarea unor probleme regionale, precum combaterea terorismului, gestionarea conflictelor sau cooperarea în domeniul securității maritime. În acest mod, NATO nu doar că își consolidează influența în regiune, dar contribuie și la reducerea influenței altor actori, precum Federația Rusă, care încearcă să-și extindă parteneriatele strategice în MENA.

O altă oportunitate pe care NATO o poate valorifica în regiunea MENA este îmbunătățirea comunicării strategice pentru a-și consolida poziția diplomatică și a contracara influența competitorilor globali. Crearea unei platforme digitale oficiale în limba arabă, care să ofere informații clare despre misiunile și obiectivele Alianței, ar permite NATO să combată dezinformarea și să corecteze percepțiile negative, într-un context în care Federația Rusă își intensifică eforturile de influență asupra opiniei publice din regiune. Prin promovarea unui mesaj clar și transparent, această inițiativă ar facilita dialogul cu elitele academice, cu experții în securitate și cu mass-media din MENA, contribuind la crearea unui cadru favorabil cooperării diplomatice. Consolidarea prezenței NATO în spațiul informațional regional ar putea reduce marja de influență a altor puteri și ar sprijini consolidarea parteneriatelor strategice.

O altă oportunitate pe care NATO o poate valorifica în regiunea MENA este consolidarea cooperării în domeniul securității nucleare și al prevenirii proliferării, având în vedere pericolul extinderii programelor de arme de distrugere în masă și riscul diseminării tehnologiilor nucleare către actori nonstatali. Prin întărirea mecanismelor de monitorizare și control al materialelor nucleare și prin colaborarea cu partenerii regionali, folosindu-se de necesitatea protejării comunităților musulmane ca un precedent favorabil – demonstrat prin intervențiile din Bosnia-Herțegovina, din provincia Kosovo, din fosta Republică a Macedoniei și din Afganistan –, NATO ar putea contribui la reducerea amenințărilor emergente. Aceste inițiative ar reduce influența Rusiei asupra statelor arabe, diminuând dependența acestora de Federația Rusă în materie de securitate și tehnologie militară și consolidând astfel poziția Alianței ca partener strategic în regiune.

4. Evaluarea impactului strategiilor

Conform celei de a doua direcții de cercetare, în cadrul acestei secțiuni, va fi evaluat impactul pe termen scurt al strategiilor implementate, respectiv al oportunităților identificate anterior prin instrumentul RVAP-O.

Primul pas în evaluarea impactului strategiilor NATO în regiunea MENA constă în determinarea evenimentelor potențiale, care, în această analiză, sunt reprezentate de oportunitățile strategice identificate. Acest proces este esențial pentru scanarea mediului înconjurător, întrucât permite conturarea unor scenarii realiste, bazate pe acțiunile pe care Alianța le-ar putea implementa. În acest sens, trei direcții majore se disting ca având un potențial semnificativ pentru influența NATO în regiune.

Consolidarea parteneriatelor strategice prin Dialogul Mediteranean și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul ar putea facilita un mecanism de consultare mai eficient între statele MENA și NATO, oferind o alternativă la dependența acestora de actori externi, precum Federația Rusă. Pe termen scurt, o astfel de inițiativă ar putea determina anumite state arabe să exploreze opțiuni de securitate aliate cu NATO, reducând astfel nevoia de sprijin militar și tehnologic din partea Moscovei. Acest demers ar forța Rusia să își intensifice eforturile de menținere a influenței

în MENA, ceea ce ar putea diminua capacitatea sa de a-și concentra resursele pe proiecția puterii în spațiul euroatlantic. Totuși, această strategie ar putea întâmpina opoziție din partea unor state membre ale NATO, în special din partea SUA, care ar putea considera că o extindere a implicării NATO în MENA ar intra în contradicție cu propriile sale parteneriate bilaterale de securitate, în special cu statele din Golf. În acest scenariu, succesul strategiei ar depinde de echilibrul dintre sprijinul european pentru un angajament extins în MENA și eventualele rezerve exprimate de Washington, care ar putea prefera menținerea unui control direct asupra relațiilor sale cu partenerii regionali.

Îmbunătățirea comunicării strategice printr-o platformă digitală NATO în limba arabă ar putea avea un impact imediat asupra percepției Alianței în regiune, contribuind la combaterea dezinformării și la consolidarea unei imagini mai echilibrate. Accesul direct la informații verificate privind obiectivele și angajamentele NATO ar putea limita efectul campaniilor informaționale, desfășurate de Federația Rusă, și ar putea reduce gradul de influență exercitat de Moscova în mediul regional. Pe termen scurt, acest demers ar putea determina Rusia să își reorienteze resursele strategice spre menținerea influenței în MENA, ceea ce ar diminua capacitatea sa de a proiecta putere în spațiul euroatlantic. Cu toate acestea, un astfel de proiect ar putea fi privit cu scepticism de către unele state membre ale NATO, care ar putea considera că inițiativa ar atrage reacții ostile din partea actorilor statali din MENA care mențin legături strânse cu Federația Rusă.

Consolidarea cooperării în domeniul securității nucleare și al prevenirii proliferării armelor de distrugere în masă ar putea contribui la limitarea accesului actorilor nonstatali la tehnologii nucleare și la reducerea riscurilor emergente, legate de dezvoltarea unor capacități strategice autonome de către state din MENA. Această inițiativă ar putea forța Rusia să își intensifice eforturile de menținere a influenței asupra statelor care caută sprijin tehnologic în acest domeniu, ceea ce ar putea reprezenta un avantaj pentru securitatea euroatlantică. În acest context, succesul inițiativei ar depinde nu doar de receptivitatea statelor MENA la o astfel de cooperare, ci și de poziția unor membri NATO care ar putea considera că o implicare extinsă în acest domeniu ar atrage riscuri diplomatice semnificative. De exemplu, Turcia, care și-a exprimat interesul pentru dezvoltarea unui program nuclear propriu și care colaborează cu Rusia pentru construirea centralei de la Akkuyu (Nuclear Regulatory Authority 2024), ar putea manifesta reticență.

Evaluarea impactului strategiilor NATO în MENA nu poate fi realizată fără a lua în considerare echilibrul dintre costurile și beneficiile acestor inițiative pentru securitatea euroatlantică. Dacă aceste strategii determină Federația Rusă să își reorienteze resursele către menținerea influenței sale în MENA, în loc să se concentreze asupra extinderii prezenței sale în zona euroatlantică, acest lucru poate fi considerat un avantaj strategic. Într-un astfel de scenariu, NATO ar putea obține un câștig indirect prin reducerea capacității ruse de a exercita presiuni asupra flancului estic al Alianței, ceea ce ar putea constitui unul dintre efectele pozitive ale acestor strategii pe termen scurt.

Dintre cele trei scenarii analizate, cel mai benefic pentru NATO este acela de îmbunătățire a comunicării strategice printr-o platformă digitală NATO în limba arabă. Respectivul scenariu oferă avantajul maximizării influenței NATO în MENA fără implicare militară directă, reducând capacitatea Federației Ruse de a controla discursul public și de a-și consolida influența în regiune. Un astfel de demers ar permite NATO să combată propaganda rusă, să își clarifice angajamentele și să sprijine parteneriatele regionale prin crearea unui canal de comunicare direct și accesibil populației și factorilor de decizie locali. Totodată, această strategie nu ar genera opoziție semnificativă în rândul statelor membre ale NATO, fiind un demers nonmilitar care nu interferează cu interesele bilaterale ale SUA în regiune sau cu pozițiile altor membri.

Cel mai important aspect al scenariului este impactul asupra influenței Federației Ruse în regiune. Rusia utilizează în mod activ strategii de dezinformare în MENA pentru a-și consolida poziția geopolitică, pentru a submina încrederea în parteneriatele occidentale și pentru a-și menține accesul la piețele de armament și energie. Prin implementarea unei platforme digitale NATO în limba arabă, Alianța ar putea diminua dependența informațională a statelor din regiune de resursele rusești, determinând astfel Moscova să își redirecționeze resursele pentru a menține dominarea asupra discursului strategic în MENA. Acest efort ar reduce implicit capacitatea Rusiei de a-și concentra atenția asupra spațiului euroatlantic, ceea ce reprezintă un câștig strategic pentru securitatea NATO.

Pentru implementarea acestei strategii, NATO trebuie să adopte un set de măsuri concrete. În acest sens, prima direcție de acțiune constă în crearea și lansarea unei platforme digitale NATO în limba arabă, care să ofere informații actualizate despre angajamentele Alianței în MENA și care să clarifice pozițiile sale, în raport cu partenerii regionali. Platforma poate fi gestionată de un centru specializat de comunicare strategică, format din experți în politică regională și combaterea dezinformării, astfel încât mesajele să fie calibrate specificului cultural și politic al publicului-țintă.

Un al doilea element esențial al strategiei este stabilirea unui parteneriat cu experți locali și cu instituții academice din statele MENA, pentru a conferi credibilitate platformei și a o integra în peisajul informațional regional. Implicarea personalului local ar contribui la reducerea percepției potrivit căreia această inițiativă reprezintă un instrument de influență externă și ar facilita acceptarea mesajelor NATO în rândul factorilor de decizie.

Pentru ca această inițiativă să își atingă obiectivele, este necesară combaterea dezinformării printr-o strategie proactivă care să includă monitorizarea constantă a campaniilor de influență, desfășurate de Federația Rusă, și dezvoltarea unor contranarațiuni bazate pe informații verificate. Integrarea unor abordări interactive, precum analize detaliate ale evenimentelor geopolitice și sesiuni de întrebări și răspunsuri cu experți NATO, ar putea facilita înțelegerea pozițiilor Alianței și ar putea contracara mesajele ostile.

O altă direcție de acțiune vizează integrarea platformei într-un cadru mai larg de cooperare regională, astfel încât acestea să sprijine Dialogul Mediteranean și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul. În acest mod, platforma nu ar fi doar un instrument de informare, ci și un mecanism complementar de consolidare a relațiilor dintre NATO și statele MENA în domeniul securității.

Pentru a asigura eficiența acestei strategii, este necesară evaluarea impactului platformei asupra percepției NATO în regiune prin sondaje periodice și analiză de date, astfel încât mesajele să fie ajustate, în funcție de reacțiile publicului și de dinamica geopolitică. Monitorizarea constantă ar permite adaptarea conținutului la evoluțiile regionale și o calibrare mai precisă a mesajelor, în raport cu interesele specifice ale statelor MENA.

Concluzii

În concluzie, implicarea NATO în MENA trebuie observată nu doar ca o strategie regională, ci și ca un instrument esențial pentru diminuarea capacității Federației Ruse de a-și proiecta puterea în spațiul euroatlantic. Reducerea influenței Moscovei în regiune poate determina necesitatea redistribuirii resurselor strategice rusești, limitând presiunea asupra flancului estic al NATO și consolidând securitatea regională.

Dintre scenariile analizate, îmbunătățirea comunicării strategice printr-o platformă digitală NATO în limba arabă se conturează drept cea mai fezabilă soluție pe termen scurt, având potențialul de a contracara dezinformarea rusă și de a oferi statelor din MENA o opțiune credibilă în materie de securitate. Prin implementarea acestei strategii, NATO poate slăbi influența Federației Ruse, fără a genera opoziție internă semnificativă în cadrul Alianței, ceea ce o face o opțiune viabilă și sustenabilă.

Astfel, consolidarea prezenței NATO în MENA nu doar că îmbunătățește relațiile cu partenerii regionali, dar și contribuie direct la echilibrarea raportului de forțe dintre Alianță și Federația Rusă, reducând presiunea strategică asupra Europei și oferind NATO mai multă libertate de acțiune în gestionarea provocărilor de securitate euroatlantice.

Referințe

Administrația Prezidențială. 2015. *Ghidul Strategiei Naționale De Apărare A Țării Pentru Perioada 2015-2019*. București: Administrația Prezidențială.

Baban, Feyzi. 2018. "Nationalism and the crisis of community in the Middle East." *Dialect Anthropol* 42: 351–357. doi:10.1007/s10624-018-9534-5.

Bureau of Near Eastern Affairs. 2020a. "U.S. Relations With Qatar." <https://www.state.gov/u-s-relations-with-qatar/>.

_____. 2020b. "U.S. Relations With United Arab Emirates." <https://www.state.gov/u-s-relations-with-united-arab-emirates/>.

_____. 2022. "U.S. Relations With Bahrain." <https://www.state.gov/u-s-relations-with-bahrain/>.

- Deac, Ioan și Răzvan Grigoraș.** 2014. „Modelarea autopoietică a Strategiei de Securitate Națională.” *Impact strategic* 50 (1): 62-70.
- Droin, Mathieu, Carlota G. Encina, Cameron Hudson și Selin Uysal.** 2024. ”Critical Questions.” <https://www.csis.org/analysis/nato-and-its-south-redefining-terms>.
- EEAS.** 2021. ”League of Arab States (LAS) and the EU.” https://www.eeas.europa.eu/eeas/league-arab-states-las-and-eu_en.
- European Parliament.** 2023. ”The collapse of the controversial INSTEX mechanism and the motivations behind the EU’s wrong policy towards the Islamic Republic of Iran.” https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-001509_EN.html.
- Grigoraș, Răzvan.** 2022. *Metode științifice prospective în securitatea națională*. București: Top Form.
- Ipsos.** 2023. *Global Trends 2023*. Washington: Ipsos Publishing.
- Ivanov, Dinev.** 2011. *Transforming NATO: New Allies, Missions, and Capabilities*. USA: Rowman & Littlefield Publishing Group.
- Liteanu, Traian, Constantin Degeratu și Gheorghe Toma.** 2007. *Evoluția Arhitecturilor de Securitate sub Impactul Globalizării*. București: Academia Națională de Informații.
- Lorch, Netanel.** 2008. ”The Arab-Israeli Wars.” Report, Online: Ministry of Foreign Affairs. https://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/opus4/frontdoor/deliver/index/docId/11317/file/The_Arab_Israeli_Wars.pdf.
- Mezni, Mohamed și Djebali Nesrine.** 2022. ”External Debt and Human Development Index: MENA Region Case.” *Research Square* 1-18. doi:10.21203/rs.3.rs-1650276/v1.
- Moosa, Elayah, Bashir Yasmin și Qarmout Tamer.** 2024. ”Navigating Conflict: The Dynamics of Palestinian Civil Society Organizations amidst Internal Divisions.” În *Conflicts in the Middle East and Africa*, de Elayah Moosa și Alzandi Bakeel, 121-133. New York: Routledge.
- Muhamad, Goran și Nabaz Khayyat.** 2024. *Resource Management Performance: A Sectoral Analysis in the Post-Conflict Kurdistan Region of Iraq*. Singapore: Springer Nature.
- National Intelligence Council.** 2008. ”Global Trends 2025: A Transformed World.” www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html.
- _____. 2021. ”Global Trends 2040.” www.dni.gov/nic/globaltrends.
- NATO.** 2023. ”The consultation process and Article 4.” https://www.nato.int/cps/bu/natohq/topics_49187.htm.
- _____. 2024a. ”Istanbul Cooperation Initiative.” https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52956.htm.
- _____. 2024b. ”Mediterranean Dialogue.” https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52927.htm.
- Nuclear Regulatory Authority.** 2024. ”Licensing of Akkuyu Nuclear Power Plant. Authorization of Nuclear Facilities.” <https://www.ndk.gov.tr/en-US/licensing-of-akkuyu-nuclear-power-plant>.

- Quero, Jordi.** 2023. *Overlapping Regional Orders in the Middle East and North Africa*. New York: Routledge.
- Renfro, William.** 1993. *Issues Management in Strategic Planning*. Westport: Quorum Books.
- Rustamov, Bezhan, Nesrin Ozatac și Nigar Taspinar.** 2024. "Sustainable Development in Banking and Finance." *7th International Conference on Banking and Finance Perspectives, Famagusta, Northern Cyprus* (Springer Nature).
- Trobbiani, Riccardo.** 2017. *EU Cultural Diplomacy in the MENA Region: A Qualitative Mapping of Initiatives Promoting Regional Cooperation*. EL-CSID Working Paper 2017 - 2, Bruges: UNU Institute on Comparative Regional Integration Studies.
- US Department of State.** 2017a. "Joint Comprehensive Plan of Action." <https://2009-2017.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/jcpoa/>.
- _____. 2017b. "The Suez Crisis, 1956." <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/suez>.
- US Embassy in Kuwait.** 2025. "U.S. – Kuwait Relations." <https://kw.usembassy.gov/policy-history/#Assistance>.
- van den Bosch, Jeroen și Natasha Lindstaedt.** 2024. *Research Handbook on Authoritarianism*. United Kingdom: Edward Elgar Publishing.
- Vieira, Alena și Mohammad Eslami.** 2023. *The Arms Race in the Middle East*. Switzerland: Springer.
- Zara, Ion.** 2006. *Europa – Qvo Vadis?* Constanța: Ex-ponto.